

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНО-РОЛЬОВІ ІГРИ ЯК ЗАХІД РОЗВИТКУ І ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ КВАЛІФІКОВАНОГО ЮРИСТА (про перемогу молодих юристів університету)

Керівництво нашої країни звертає постійну увагу на якісну підготовку юристів в вищих навчальних закладах України. З цією метою систематично проводяться відповідні заходи.

Один із таких заходів був організований Міністерством юстиції України спільно з Координаційною радою молодих юристів при Міністерстві юстиції України. На підставі листа Міністерства юстиції України від 18. 03. 2011 р. № 35–16/166 і наказу Міністерства юстиції України від 22. 03. 2011 р. № 188/7 «Про проведення всеукраїнського правового турніру з кримінального права та процесу» такий захід був проведений.

Організований захід, якщо дещо деталізувати, був покликаний сприяти популяризації знань серед молодих юристів в галузі кримінального права і кримінального процесу, зокрема, формуванню інтелектуальних навичок юридичного мислення та вміння застосовувати їх на практиці, що, на нашу думку, в цілому і було досягнуто.

Інтелектуальні змагання було проведено у форматі інтелектуальної гри «Брейн-ринг» на базі Національного авіаційного університету (просп. Космонавта Комарова, 1. м. Київ). За правилами цього виду інтелектуально-рольової гри до участі у турнірі допускається команда у складі п'яти студентів юридичного факультету вищого навчального закладу, один із яких обирається капітаном. Відсутність капітана команди, або двох з учасників заявленої заздалегідь команди, позбавляє команду право прийняти участь у турнірі.

На день проведення змагань — 7 квітня 2011 року — для участі у турнірі зареєструвалося 27 команд юридичних факультетів провідних вітчизняних вищих навчальних закладів¹, в тому числі і команда економіко-правового факультету Одеського національного університету імені І. І. Мечникова (надалі — ЕПФ ОНУ ім. І. І. Мечникова).

Формат турніру складався із чотирьох стадій: відбірний груповий турнір, з якого у наступне коло змагань виходило дві команди; потім чвертьфінальний груповий турнір, з якого у наступне коло змагань виходило лише одна команда; півфінальна стадія турніру; і фінал.

Найбільш напруженою і складною стадією турніру для команди ЕПФ ОНУ ім. І. І. Мечникова була відбірна стадія змагань, оскільки команда зіткнулася з пев-

¹ Київський національний університет імені Т. Г. Шевченка, Національний університет «Києво-Могилянська Академія», Національний університет «Одеська юридична академія», Львівський національний університет ім. І. Я. Франка, Національна академія внутрішніх справ, Київський університет права НАН України, Юридичний інститут Національного авіаційного університету, Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Національний університет державної податкової служби України, Академія адвокатури України, Донецький національний університет, Чернівецький національний університет імені Ю. Федьковича, Волинський національний університет імені Лесі Українки, Національний університет «Острозька академія», Європейський університет, Запорізький національний технічний університет, Університет економіки і права «Крок», Житомирський національний агроекологічний університет, Національний технічний університет «Київський політехнічний інститут», Сумський державний університет, Ужгородський національний університет, Полтавський юридичний інститут Національного університету «Юридична академія імені Ярослава Мудрого», Чернігівський державний інститут права, соціальних технологій та праці, Чорноморський державний університет імені Петра Могили, Хмельницький університет управління і права, відокремлений структурний підрозділ «Навчально-консультаційний центр Національного університету «Одеська юридична академія» в м. Черкаси».

ними організаційно-технічними складнощами, як внутрішньо-командними, так і зовнішньо-організаційними.

Формат турніру передбачав, що кожна гра складається із п'яти запитань. В тому разі, якщо команда не давала вірної відповіді на запитання, інша команда здобувала 20 секунд на обмірковування і право дати свою відповідь на поставлене запитання. Якщо і друга з команд давала невірну відповідь, ігрове очко не зараховувалося жодній з команд, а наступне запитання розігрувало знову ж таки одне ігрове очко. Істотною психофізіологічною умовою гри в такому форматі є вміння вчасно натиснути на кнопку-відповідь, тому що в разі передчасного натиснення — команді зараховувався фальстарт, і право відповіді переходило команді-суперниці, а в разі запізненого натиснення на кнопку-відповідь право на відповідь здобувала команда-суперниця і в разі успішної відповіді на запитання здобувала ігрові очки, в той час як інша команда їх втрачала.

На цій стадії змагань команда ЕПФ ОНУ ім. І. І. Мечникова здобула дві нічі з рахунком 2:2 і одну перемогу з рахунком 3:2, що дало їй можливість здобути «прохідне» друге місце і вийти до наступного чвертьфінального раунду турніру.

В чвертьфінальний раунд турніру пройшло 13 команд, і зважаючи на те, що кількість команд склала непарне число, команди було розподілено на чотири групи: три групи по три команди і одну групу, яку склали чотири команди. Саме до цієї останньої групи за жеребкуванням і потрапила команда ЕПФ ОНУ ім. І. І. Мечникова. Це означало, що команді ЕПФ ОНУ ім. І. І. Мечникова необхідно було зіграти на одну гру більше, ніж командам в інших чвертьфінальних групах, тобто не дві гри, а три, і з урахуванням правил турніру — зайняти лише перше місце, аби вийти до півфінального раунду змагань.

Незважаючи на складність такого завдання, слід віддати належне членам нашої команди, які бездоганно спромоглися його виконати, і здобувши на цій стадії змагань одну нічию з рахунком 2:2 і дві перемоги з рахунком 3:2 і 3:1, здобули і необхідне перше місце та вийшли до півфіналу цього турніру.

Півфінальна стадія змагань передбачала лише одну гру і лише перемога в цій єдиній грі давала право на вихід у фінал турніру. Шляхом жеребкування було визначено суперника команди ЕПФ ОНУ ім. І. І. Мечникова у півфінальній грі, яким стала команда юридичного факультету Львівського національного університету імені І. Я. Франка. Певне напруження у грі відчувалося з самого її початку, але свого апогею воно досягло за рахунку 1:1, коли під час відповіді на третє запитання між командами, судьями та науковими консультантами гри виникла певна дискусія з питань повноти та вірності даної командою ЕПФ ОНУ ім. І. І. Мечникова відповіді на запитання щодо визначення поняття кваліфікації злочинів та його відмінностей від поняття колізії правових норм. Незважаючи на певні заперечення з боку команди Львівського національного університету ім. І. Я. Франка, судді та наукові консультанти турніру дійшли висновку про те, що команда ЕПФ ОНУ ім. І. І. Мечникова дала вірну і повну відповідь на поставлене запитання. На зламі цього успіху команда ЕПФ ОНУ ім. І. І. Мечникова в наступних запитаннях здобула право на дві дострокові відповіді і завершила цю півфінальну гру перемогою над командою Львівського національного університету ім. І. Я. Франка з рахунком 4:1, таким чином здобувши право на виступ у фінальній частині турніру.

Фінальна гра турніру відбувалася за викладеними правилами, окрім тієї особливості, що мала свою тривалість до семи поставлених запитань. За результатами другої півфінальної гри було визначено суперника команди ЕПФ ОНУ ім. І. І. Мечникова у фінальній грі, яким стала команда Національного університету «Киево-Могилянська академія».

Слід зауважити, що певна ейфорія від здобутих командою ЕПФ ОНУ ім. І. І. Мечникова перемог у чвертьфінальній та півфінальній грі обумовлювала необхідність знайти внутрішні сили до самоорганізації і зосередження на грі у фі-

налі з одним з найсильніших суперників. І знову ж таки віддаючи належне команді, необхідно відмітити її вміння до самоорганізації та відмінну підготовленість із основних фахових питань.

Першими відкрити рахунок у набраних ігрових очках вдалося саме команді ЕПФ ОНУ ім. І. І. Мечникова, проте команда-суперниця в наступному раунді одразу ж зрівняла рахунок. Але завдяки організаційним здібностям капітана команди ЕПФ ОНУ ім. І. І. Мечникова Ковбасюка Д. І. і високоякісній фаховій підготовці членів команди у складі: Борозенко М. О., Воробйової К. В., Складної А. А., Тітарчука О. І. наступні три відповіді на запитання додали команді ЕПФ ОНУ ім. І. І. Мечникова три ігрові очки і, таким чином, команда, здобувши результат у рахунку 4:1, достроково здобула перемогу у фіналі. У благородному жесті право відповіді на рещту запитань команда віддала команді-суперниці.

Перемогою команди ЕПФ ОНУ ім. І. І. Мечникова з рахунком 4:3 над командою Національного університету «Києво-Могилянська академія» завершилися змагання у цьому престижному всеукраїнському турнірі.

Слід відзначити, що ця фінальна перемога має свої, притаманні лише їй командні особливості, а саме: 1) усі чотири переможні відповіді на запитання були дані командою достроково. Це означає, що з одного боку, завдяки зусиллям капітана команди чотири рази поспіль було здобуто право на дострокову відповідь шляхом вчасного і вірного натиснення ним на кнопку-відповідь, і зокрема, виключення фальстарту, а з іншого боку, заздалегідь відома точна і вірна відповідь тих членів команди, які одержували право на відповідь; 2) усі чотири переможні відповіді були дані чотирма різними членами команди з чотирьох різних інститутів кримінального і кримінально-процесуального права, що свідчить про всебічну і комплексну підготовку команди до участі у турнірі.

Загальні показники команди можна визначити наступним чином. За всю участь у турнірі команда зіграла вісім ігор. З восьми ігор команда здобула три нічії (що відмінно — всі три з рахунком 2:2) і п'ять перемог з наступними рахунками: 3:2, 3:2, 3:1, 4:1, 4:3. Із поставлених 42 запитань команда дала вірні відповіді на 23 запитання, що складає 55 % від загальної кількості запитань. Такий невисокий переможний бар'єр свідчить про інтелектуальну напружену боротьбу, з одного боку, і про типову класичну командну перемогу, з іншого боку.

Відзначаючи здобуті командні переваги, необхідно відзначити і здобутки кожного з її учасників.

Найбільш значний внесок у здобуті переможні командні ігрові очки на різних стадіях турніру надав капітан команди студент 5-го курсу ЕПФ ОНУ ім. І. І. Мечникова Ковбасюк Д. І., який виявив неабиякий організаторський хист, вміння тримати командну дисципліну, відстоювати самостійність обраної позиції, брати ініціативу відповіді і відстоювання прав та інтересів команди в разі їх порушення тощо. Саме завдяки зусиллям Ковбасюка Д. І. команді вдалося у третій останній грі відбірному турніру за нічийного рахунку 2:2, при двох попередніх нічийних рахунках 2:2, дати вірну відповідь на останнє п'яте запитання, саме яке і дало право команді ЕПФ ОНУ ім. І. І. Мечникова вийти у чвертьфінальний груповий турнір. В ході підготовки та під час гри Ковбасюк Д. І. приділяв увагу і відзначався достеменними знаннями загальних положень науки кримінального права та кримінального процесу і норм інститутів права Особливої частини Кримінального кодексу України. У фінальній грі турніру Ковбасюк Д. І. чотири рази поспіль здобув для команди право на дострокову відповідь.

Відмінними знаннями правових норм Особливої частини Кримінального кодексу України відзначалася і студентка 4-го курсу ЕПФ ОНУ ім. І. І. Мечникова Воробйова К. В., яка у фінальній частині змагань вірно визначила момент, з якого викрадання вважається завершеним злочином, і дала дострокову відповідь.

Не менш важливе значення команда приділяла вивченню правових норм Загальної частини Кримінального кодексу України. Ці положення були заздалегідь опра-

цьовані студенткою 4-го курсу ЕПФ ОНУ ім. І. І. Мечникова Складною А. А., яка виявила здатність системно та послідовно у повному обсязі відтворювати окремі норми права та їх переліки в редакції, викладеній законодавцем, зокрема, перелік пом'якшуючих та обтяжуючих покарання обставин, строки давності у разі звільненні від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності, строки звільнення від відбування покарання у зв'язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку, строки умовно-дострокового звільнення, строки погашення та зняття судимості тощо. У фінальній частині турніру Складна А. А. вірно визначила іспитовий строк, який встановлюється для неповнолітньої особи у разі її звільнення від відбування покарання з випробуванням, і дала дострокову відповідь.

Загальні положення Кримінально-процесуального кодексу України знайшли своє відображення у юридичному хисті і талані студентки 4-го курсу ЕПФ ОНУ ім. І. І. Мечникова Борозенко М. О., яка протягом всього турніру неодноразово давала вірні відповіді на запитання процесуального характеру. У фінальній грі турніру Борозенко М. О. вірно визначила строк подачі апеляції на постанову судді щодо розгляду подання про обрання запобіжного заходу у вигляді взяття під варту і дала дострокову відповідь.

Положення Особливої частини Кримінально-процесуального кодексу України були узагальнені та опрацьовані студентом 4-го курсу ЕПФ ОНУ ім. І. І. Мечникова Титарчуком О. І., який у фінальній частині змагань вірно визначив строк апеляційного оскарження постанови про порушення кримінальної справи і дав дострокову відповідь.

За результатами змагань команда була нагороджена кубком «Переможця Всеукраїнського турніру з кримінального права та процесу 2011 р.» (див. фото 1) і командним дипломом «За I місце у Всеукраїнському правовому турнірі з кримінального права та процесу 7 квітня 2011 року» (див. фото 2).

Окрім цього кожен з учасників команди був відзначений особистим іменним дипломом за участь у турнірі і ще одним дипломом було відзначено знову ж таки саму команду ЕПФ ОНУ ім. І. І. Мечникова «за участь у Всеукраїнському правовому турнірі з кримінального права та процесу 7 квітня 2011 року».

З вітальним словом по завершенні турніру до переможців турніру і всіх присутніх звернулися: голова Координаційної ради молодих юристів при Міністерстві юстиції України Бутенко А. П., начальник Управління координації правової роботи і правової освіти Міністерства юстиції України Юхта О. Г., керуючий партнер юридичної аналітичної фірми «Чернявський, Калінська і Партнери» Калінська І. М., керуючий партнер адвокатської контори «Василик & Євстігнєєв» Василик В. В., які побажали творчих успіхів і майбутніх професійних досягнень у галузі кримінального права і кримінального процесу переможцям та учасникам турніру¹.

Відмінні успіхи студентів ЕПФ ОНУ ім. І. І. Мечникова були відзначені і ректором ОНУ ім. І. І. Мечникова професором Ковалем І. М. Так, згідно наказу ОНУ ім. І. І. Мечникова від 13. 04. 2011 р. № 967–18 по особовому складу студентів денної форми навчання «Про нагородження та преміювання студентів ЕПФ» кожного учасника команди-переможниці було нагороджено ректорською грамотою і премійовано грошовою винагородою у розмірі місячної стипендії студента денного відділення (530 гривень)².

¹ Див. також: Проведено Всеукраїнський правовий турнір з кримінального права та процесу [Електронний ресурс] // Режим доступу / http://krmj.org.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=253:2011-04-11-06-35-17&catid=1:2004-01-19-09-56-43&Itemid=5; Всеукраїнський правовий турнір з кримінального права і процесу [Електронний ресурс] // Режим доступу / <http://www.nau.edu.ua/uk/News/1948>

² Див. також: Вітаємо команду ЕПФ з перемогою у Всеукраїнському правовому турнірі!!! [Електронний ресурс] // Режим доступу / <http://info.onu.edu.ua/2011-04-08>; Поздравляем с победой ЭПФ [Електронний ресурс] // Режим доступу / <http://news.onu.edu.ua/rus/news/single/268:2011-04-12>; Вітаємо з перемогою! // Одеський університет. — Березень — квітень 2011 року. — № 3–4 (2089–2090). — С. 8.

Слід також відзначити, що здобута перемога підкреслює і високий загально-юридичний професійний рівень студентів — учасників команди, оскільки студенти одержали на підготовку до участі в турнірі лише один тиждень, протягом якого в позаурочні години та вихідні дні доклали чимало зусиль в опрацюванні нормативно-правового матеріалу. Складність підготовки обумовлювалася в тому числі і невизначеністю кола питань та приблизного обсягу необхідних положень чинного кримінального та кримінально-процесуального законодавства, необхідних для засвоювання.

Резюмуючи характер турнірних запитань, можна засвідчити їх достатньо значний обсяг, який охоплював не лише положення усіх розділів Кримінального кодексу України і Кримінально-процесуального кодексу України, а й основні поняття науки кримінального права та процесу. Так, серед кола запитань, з якими впоралася команда ЕПФ ОНУ ім. І. І. Мечникова, слід зазначити такі, як: визначення поняття предмету науки кримінального права, зокрема, її особливої частини, та кримінального процесу, складу кримінально-правових правовідносин, юридичного факту, який породжує кримінально-правові правовідносини, завдань та стадій кримінального процесу, елементів кримінально-процесуальних правовідносин, тлумачення норм кримінального права, термінологічні визначення поняття злочину, підбурювача, ідеальної сукупності злочинів, обставин, що виключають кримінальну відповідальність, необхідної оборони, різних структурних елементів складів злочинів, відповідальність за які передбачена ст.ст. 134, 185, 271, 285, 297, 304, 305, 307, 309, 319 Кримінального кодексу України, дати схвалення і набуття чинності Кримінальним кодексом України та інших, визначення строків дізнання, досудового слідства, в тому числі строків його продовження, строків апеляційного оскарження постанов про порушення кримінальної справи, обрання запобіжних заходів, випадки обов'язкової участі захисника та випадки можливої відмови від захисника, визначення суб'єктів приводу, строків повідомлення прокурора про проведення невідкладного обшуку, визначення мінімального розміру застави як запобіжного заходу тощо.

Щиру подяку команда висловлює завідувачу кафедрою кримінального права, кримінального процесу і криміналістики, доктору юридичних наук, доктору теології, професору, члену-кореспонденту Національної академії Правових наук України, проректору з навчальної роботи ОНУ ім. І. І. Мечникова Стрельцову Євгену Львовичу, а також канд. юрид. наук, доценту Гончар Т. О., канд. юрид. наук, доценту Чувакову О. А., ст. викладачу Алієвій О. М. та іншим викладачам цієї кафедри за організаційну та духовно-ідеологічну підтримку команди і створення можливостей реалізації студентських здібностей в галузі кримінального права, кримінального процесу та криміналістики.

Здобута командою перемога в цілому є свідченням наполегливої і плідної праці професорсько-викладацького складу кафедри у створенні необхідних і достатніх методично-організаційних та науково-педагогічних передумов запровадження і становлення кримінально-правової спеціалізації на ЕПФ ОНУ ім. І. І. Мечникова, до нагоди дня 13-річчя якої в нашій новітній кафедральній історії команда і присвячує свій перший переможний успіх на всеукраїнському державному рівні.

*Керівник і науковий консультант команди
старший викладач кафедри кримінального права,
кримінального процесу та криміналістики
ОНУ ім. І. І. Мечникова
В. М. Шевчук
м. Одеса, 31.05.2011 р.*